

POUZE PRO ÚČELY KURZU

PATOČKA, Jan. *Sebrané spisy. Svazek 2. Péče o duši II.* 1. vyd. Praha: Oikúmené, 1999. 398 s. ISBN 80-86005-91-7

Ze studie Platón a Evropa (1973)
s. 182-3

„Nauka o poznání, gnoseologie, má svým základním východiskem útvar našeho myšlení, který nazýváme soudem, poněvadž poznání je akce, které běží o pravdivost ve smyslu správnosti, ve smyslu shody našeho myšlení s jeho předmětem. Akce zachycující předmět je ve své elementární formě výrok, soud, to znamená, jak víte, velice přesně definovatelná myšlenková struktura. Jedná se o určitou kompozici z pojmů, o predikativní syntézu, normálně subjekt-predikátovou, a tahle subjekt-predikátová syntéza je něco, co musíme vykonávat *my* svou vlastní myšlenkovou aktivitou, to je něco námi ve vědomé a cílevědomé činnosti utvářeného. Souzení vytváří soud, a soud neexistuje bez našeho souzení. Veškeré naše subjekt-predikátové syntézy, tzn. všechny naše soudy, právě tak jako určité objektivní útvary našeho myšlení, jako jsou čísla, množiny atd., mají smysl jenom vzhledem k jistým našim aktivitám. Veškerá naše poznávací činnost se odehrává v systémech soudů, a je tedy produktem naší cílevědomé, uvědomělé činnosti. To je *poznání*.

Ale zjevování? - Zjevování sice umožňuje, abychom vykonávali vědomé aktivity, a vědomé aktivity v sobě vždycky mají něco takového, co na základě *jisté formy zjevování* teprve je do syntéz uváděno; něco takového jako postřehnutí určitých vztahů, které jsou v soudech vyjadřovány, nepochybně rekuruje na rovinu zjevnosti a zjevování. Ale sám základ zjevování, základ zjevnosti, toho, že svět nejen jest, nýbrž že se ukazuje - to není výsledkem žádné aktivity, to není výsledkem soudové činnosti. Soudová činnost musí navázat na tento prafakt, na tuhle prasuaci, že svět *se ukazuje*. Proto je rozdíl mezi na jedné straně zjevností a jejím protikladem, to znamená svého druhu ne-zjevností, která patří k zjevnosti jako její korelát, a na druhé straně poznáním a nevědomostí, poznáním a jeho opakem. Ta první možnost opakuje pouhý nedostatek poznání, to znamená jistá *στέρησις*; druhá možnost tkví v syntetické činnosti poznávací samé, která buď může být správná, nebo nesprávná, a tam je tedy rozdíl mezi pravdou a omylem. V oblasti zjevování máme také svého druhu kontrast, ale ne v tomto aktivním smyslu mezi pravdou a omylem jakožto správností a nesprávností soudu, nýbrž mezi zjevností a - jaký je tam asi ten druhý člen?“

Pokuste se zodpovědět následující otázky:

- 1) Jak Jan Patočka objasňuje způsob bytí ideálních útvarů jako je soud či číslo?
- 2) Jaký je podle Patočky rozdíl mezi poznáním a zjevováním?
- 3) Dokážete odpovědět na otázku položenou poslední větou Patočkova textu?